

Schrijfwijzer Oefendraaiboek

Versie: 8 juni 2015

Titelblad Oefendraaiboek met naam en datum oefening,
samensteller(s) en versienummer en -datum; waar mogelijk
verrijken met beeldmateriaal.

Sjoerd Wartna en Mart Kösters
Senior trainer/adviseurs NIFV
Academie voor Crisisbeheersing
Postbus 7010, 6801 HA Arnhem
T 026 355 24 30
F 026 351 50 51
info@ifv.nl

Jaap van Lakerveld, Anja Zonneveld, Ingrid Gussen en Selma van der Haar
Onderwijskundig adviseurs
PLATO, Universiteit Leiden
Postbus 9555, 2300 RB Leiden
T 071 527 34 18
plato@plato.leidenuniv.nl

Voorwoord

Deze Schrijfwijzer is in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ontwikkeld, om het maken van concrete oefendraaiboeken te vergemakkelijken.

Eerder zijn de oefenformats in het kader van Effectief Oefenen ontwikkeld in samenspraak met het veld. Er blijkt behoefte te bestaan aan extra handvatten voor het gebruik van deze formats. Daarom zijn nu in totaal vier oefenhulpmiddelen ontwikkeld, om te bevorderen dat draaiboeken compleet en uniform zijn. De bedoeling is dat werken met deze hulpmiddelen leidt tot uitwisselbaarheid en eenvoudig gebruik van elkaars ontwikkelde draaiboeken. De draaiboeken kunnen geplaatst worden op de Oefeningenbank. Deze aanpak is gunstig voor de investering in tijd en geld.

Allereerst is er dus deze Schrijfwijzer Oefendraaiboek. Daarnaast is een Model Oefendraaiboek gemaakt, waarin een concrete oefening is uitgewerkt. Ook is een Wordsjabloon ontwikkeld, dat in feite een digitale lege huls voor een oefendraaiboek is. Los hiervan is als vierde document een Checklist Oefendraaiboek gemaakt, om op eenvoudige en snelle wijze draaiboeken te checken op hun compleetheid. Voor verdere uitleg over het gebruik van deze vier oefenhulpmiddelen is een apart document opgesteld, dat is terug te vinden op: www.infopuntveiligheid.nl; dossier Steunpunt Effectief Oefenen.

Deze Schrijfwijzer is opgesteld zoals een oefendraaiboek er, onderverdeeld in hoofdstukken, uit zou moeten zien. Daarbij wordt per hoofdstuk eerst in algemene zin de noodzakelijke inhoud beschreven en vervolgens per onderdeel concreet uitgewerkt (in geel kader). Deze Schrijfwijzer bevat dus, na uitleg in technische zin, een concreet uitgewerkt oefendraaiboek.

Het centrale thema van het oefendraaiboek uit deze Schrijfwijzer is crisisbesluitvorming op het niveau Regionaal Operationeel Team (stafoefening). In het Model Oefendraaiboek is een concreet draaiboek gemaakt volgens dezelfde systematiek, waarbij in dat geval het Gemeentelijke Management Team als doelgroep centraal staat (praktijkoefening). Het mag duidelijk zijn dat dit voorbeelduitwerkingen zijn: je kunt de Schrijfwijzer ook gebruiken voor het maken van praktijkoefeningen en het Model Oefendraaiboek ook voor stafoefeningen. De Schrijfwijzer kan dus voor alle typen oefeningen en doelgroepen gebruikt worden.

Deze Schrijfwijzer is vooral bedoeld om de gebruiker (de oefenvorbereider, oefenleider of oefencoördinator) inzicht te geven in datgene waarover nagedacht moet worden om de oefening vooraf zo volledig mogelijk te beschrijven. De volgorde waarin de onderdelen aandacht krijgen is minder belangrijk dan dát alle onderdelen aandacht krijgen en onderling samenhangen. Naast de concreet beschreven oefening bevat dit document ook een aantal bijlagen met voorbeelden en uitwerkingen die direct bruikbaar zijn voorafgaand aan, tijdens en na de oefening.

Een oefendraaiboek, opgesteld volgens de richtlijnen uit deze Schrijfwijzer, is een oefendraaiboek in de meest uitgebreide vorm. Eventueel kan voor deelgroepen gebruikers worden volstaan met onderdelen uit dit draaiboek.

Zoals aangegeven zijn de oefenhulpmiddelen rond het maken en werken met oefendraaiboeken tot stand gekomen op basis van de eerder ontwikkelde formats uit Effectief Oefenen. Deze zijn in uitleg en uitwerking verbeterd door praktijkervaren trainers en voor commentaar uitgezet bij een groep Procesmanagers Oefenen binnen hun ontwikkeltraject. Dit alles om het de gebruiker van dit document zo gemakkelijk mogelijk te maken bij het voorbereiden van oefeningen.

Als werkinstructie kunnen we aan de gebruiker meegeven om eerst deze Schrijfwijzer in zijn geheel te lezen en vervolgens te besluiten om verder te werken met dit oefenhulpmiddel of met de andere oefenhulpmiddelen. Zoek de werkwijze die zo dicht mogelijk bij je eigen leerstijl past. Succes ermee!

Inhoud

Inleiding	4
1 Oefendoelen en oefenfuncties	5
1.1 Algemene oefendoelen	5
1.2 Concrete oefendoelen	5
1.3 Oefenfuncties	6
1.4 Doelgroep en beginsituatie	7
2 Uitgangssituatie	9
2.1 Aard en omvang van de oefening	9
2.1.1 Oefenvorm	9
2.1.2 Oefenlocatie	9
2.1.3 Niveau van opschaling	9
2.2 Veiligheidsparagraaf	10
3 Inhoud van de oefening	11
3.1 Ontwerp van de oefening	11
3.2 Oefenplot	11
3.3 Scenario, berichten en opdrachten voor deelnemers	11
3.4 Rollen en informatie tegenspel	14
4 Begeleiding tijdens de oefening	15
5 Praktische organisatie	16
5.1 Hulpmiddelen en materialen	16
5.2 Infrastructuur en logistiek	16
5.3 Omgaan met media	16
5.4 Catering	16
6 Realisatie	17
6.1 Voorbereiding van de oefening	17
6.1.1 Taken bij de voorbereiding van de oefening	17
6.1.2 Tijdpad bij de voorbereiding van de oefening	18
6.2 Uitvoering van de oefening	18
6.2.1 Taken bij de uitvoering van de oefening	18
6.2.2 Tijdpad bij de uitvoering van de oefening	19
6.3 Nabespreking/vervolg van de oefening	20
6.3.1 Taken bij nabespreking/vervolg van de oefening	20
6.3.2 Tijdpad voor het vervolg van de oefening	20
7 Begroting	22
8 Evaluatie	23
8.1 Evaluatievormen	23
8.2 Evaluatie van de begeleiding	24
8.3 Evaluatie van de gekozen oefenvorm	24
8.4 Verbeterpunten	24
9 Vervolg	25
9.1 Resultaat binnen de oefencyclus	25
9.2 Oplevering evaluatieverslag	25
Bijlage 1. Oefenberichten	27
Bijlage 2. Uitnodiging deelnemers, inclusief programma	35
Bijlage 3. Briefing van de oefening	36
Bijlage 4. Observatieformulier	37
Bijlage 5. Evaluatieformulier	43
Bijlage 6. Lijsten van deelnemers, oefenleiding en tegenspel	49
Bijlage 7. Documenten over procedures, gehanteerde werkwijze e.d.	50

Inleiding

De inleiding wordt gebruikt om beknopt de volgende punten toe te lichten:

De aanleiding voor de betreffende oefening

Bijvoorbeeld: Wat is de beleidsmatige inbedding van de oefening? Hoe is deze afgestemd op oefenplannen en behoeften? Op welke wijze is draagvlak voor de te houden oefening verkregen?

Dit betekent dat vooral vermeld moet worden welke plaats de oefening inneemt in de oefencyclus zoals vermeld in het geldende oefenjaarplan, dat weer is ingebed in het meerjaren-oefenbeleidsplan. Als in deze plannen ook redenen worden vermeld waarom deze oefening gehouden dient te worden, verdient het aanbeveling deze in het draaiboek over te nemen. Daarmee wordt de legitimiteit van de oefening aangegeven.

Korte typering van de oefening

Wat voor soort oefening is het en waarover gaat die (globaal)?

Doelgroep en betrokkenen

Wie is de doelgroep van de oefening en welke andere organisaties eventueel betrokken?

De opdrachtgever van de oefening

Wie is de opdrachtgever tot het houden van de oefening? En aan wie moet het resultaat van de oefening schriftelijk kenbaar worden gemaakt? Als de opdrachtgever de voorbereiding, begeleiding en evaluatie van de oefening in handen heeft gegeven van een regionale multidisciplinaire voorbereidingsgroep, dan is dit eveneens van belang om te vermelden.

Gebruik van evaluatieresultaten

Geef aan dat de evaluatie-uitkomsten van deze oefening input zullen vormen voor volgende oefeningen, zodat de leerervaringen niet verloren zullen gaan. Evaluatiepunten kunnen ook mogelijke aanpassingen in de (oefen)planvorming met zich meebrengen.

Uitwerking

In het Oefenjaarplan 2007-2008 staat aangegeven dat de multidisciplinaire afstemming van informatie binnen het Regionaal Operationeel Team, teneinde tot integrale besluitvorming en advisering aan het beleidsniveau te komen, nog niet is beoefend en dat in praktijksituaties is gebleken dat dit proces tot op heden nog onvoldoende aandacht heeft gekregen. Alle disciplines hebben vorig jaar minimaal één keer monodisciplinair geoefend in het functioneren op het niveau ROT.

Gelet op het toenemend aantal incidenten waarbij behoefte aan een ROT bestaat, is ervoor gekozen om gedurende deze planperiode op dit gebied minimaal twee keer een oefening te organiseren. De nu te houden oefening is bedoeld als voorbereiding op oefeningen van het ROT samen met een gemeentelijk beleidsteam, welke voor de volgende planperiode gepland zijn. In de huidige planperiode zijn ook twee oefeningen besluitvorming op het niveau GBT gepland.

De uitkomsten van de evaluatie van deze vier oefeningen bepalen of de oefeningen ROT – GBT in de volgende periode doorgang kunnen vinden in de vorm zoals eerder bedacht, dan wel aangepast moeten worden.

De opdracht tot deze oefening is verstrekt door (naam + functie) en opgedragen aan de multidisciplinaire voorbereidingsgroep, die is samengesteld uit: (Regionale) brandweer:; Regiopolitie:; etc.

1 Oefendoelen en oefenfuncties

Dit hoofdstuk beschrijft de functie(s) en doelen van de oefening, zo nodig uitgesplitst naar groepen deelnemers. Hiervoor is het van belang een beeld te hebben van de doelgroep(en) van de oefening en hun beginsituatie.

De volgorde waarin aandacht wordt besteed aan oefenfunctie(s) en oefendoelen is minder van belang. Het gaat er in hoofdzaak om dat ieder onderdeel wordt beschreven en logisch samenhangt met de andere onderdelen.

1.1 Algemene oefendoelen

Oefendoelen zijn onder te verdelen in 'algemene oefendoelen' en 'concrete oefendoelen'. Algemene oefendoelen zijn doorgaans gericht op hoofdlijnen, in algemene bewoordingen gesteld en hebben vaak betrekking op meerdere oefeningen in een jaarcyclus. Algemene oefendoelen zijn in het oefenbeleid (Regionaal Beheersplan) voor meerdere jaren vastgelegd en zijn vaak in een oefenjaarplan onderverdeeld in concrete oefendoelen.

Uitwerking

In het jaarplan wordt aangegeven dat alle niveaus in de crisisbeheersingsorganisatie geoefend moeten worden in het creëren van een effectief en efficiënt crisisbesluitvormingsproces. Het algemene doel van deze oefening is: de deelnemers op het niveau Regionaal Operationeel Team (GRIP 2) een helder inzicht verschaffen in de specifieke aspecten met betrekking tot crisisbesluitvorming op dit niveau, zoals het crisisbesluitvormingsmodel en het hanteren van vergaderstructuren en procesafspraken.

1.2 Concrete oefendoelen

Concrete oefendoelen zijn een concrete uitwerking van het algemene oefendoel. Ze geven gespecificeerd aan **wat de oefening per deelnemer of groep van deelnemers aan resultaat moet opleveren**. De concrete oefendoelen moeten dan ook afgestemd zijn op de kenmerken van de doelgroep en hun beginsituatie (zie paragraaf 1.4).

De concrete oefendoelen dienen zoveel mogelijk in bewoordingen van aantoonbaarheid en meetbaarheid te worden weergegeven. Deze doelen kunnen op verschillende zaken inzoomen:

- op specifieke deelnemers (rollen);
- op competenties (wat zien we in het gedrag terug?);
- op onderwerpen (volgen van procedures).

De concrete oefendoelen vormen de basis voor de **observatie-criteria** en het ontwerp van de **evaluatie**, en daarmee voor de uitkomsten van de oefening zoals deze in de mondelinge evaluatie en het evaluatieverslag vermeld gaan worden.

Uitwerking

De oefening kent de volgende **concrete oefendoelen**:

Alle oefendeelnemers:

- Alle deelnemers aan het ROT tonen tijdens de oefening aan dat zij het crisisbesluitvormingsmodel (zie bijlage 8.7) beheersen en weten toe te passen. Dit blijkt uit het structureel tijdens het overleg onderscheid maken tussen Feiten, Verwachtingen, Knelpunten en Beslispunten en uit het feit dat men via collectieve beeld- en oordeelsvorming tot besluitvorming komt.
- Alle deelnemers aan het ROT tonen tijdens de oefening aan dat zij weten te bewaken dat de uitkomsten van het overleg op correcte wijze wordt weergegeven in een situatierapportage; dit blijkt uit het gezamenlijk bespreken van de rapportage vóórdat het overleg wordt geschorst.

Voorzitter ROT:

- De voorzitter ROT toont aan een technisch voorzitter te zijn door procesafspraken te maken, zelf op hoofdlijnen aan het overleg deel te nemen en de specifiek inhoudelijke inbreng over te laten aan de teamleden.

Teamleden ROT:

- De teamleden ROT tonen aan dat zij zich houden aan de gemaakte procesafspraken en dat zij alleen die mono disciplinaire informatie weten in te brengen, die relevant is voor de multidisciplinaire afstemming en daarop gebaseerde integrale besluitvorming en advisering aan het beleidsniveau.

1.3 Oefenfuncties

Uit praktijkervaring en onderzoek blijkt er verschillende redenen kunnen zijn om te oefenen. Dit wordt uitgedrukt in 'oefenfuncties'. Er worden vijf oefenfuncties onderscheiden:

- **Oriënteren**: het (in een gesimuleerde vorm) laten ervaren van een (ramp)situatie, om zo het bewustzijn te vergroten van bepaalde risico's, kwetsbaarheden, belangrijke voorwaarden voor effectief optreden etcetera.
- **(Individueel) leren**: het bevorderen van bepaalde leerprocessen bij een individu of een aantal individuele personen, met bepaalde competenties als leerresultaat van de oefening
- **Samenwerken**: het inslijpen van een verandering of vernieuwing, door groepen mensen op elkaar ingespeeld te laten raken. Hierbij gaat het om een gemeenschappelijk doel met bepaalde groepscompetenties als resultaat van de oefening.
- **Experimenteren**: het uitproberen van nieuwe werkwijzen en/of procedures om zo nodig tot een verfijning of keuze daarin te komen.
- **Testen**: het (in een oefening) uittesten van een werkwijze en/of procedure om, op basis daarvan, te kunnen beoordelen welke onderdelen voldoende zijn geoefend en welke nog niet.

Bij de oefenfunctie wordt ook aangegeven of **mensen** dan wel **procedure(s)** centraal staan. Bij de oefenfuncties Oriënteren, Leren en Samenwerken gaat het om mensen: een individu en/of een team. Er wordt bij deze oefenfuncties daarom aangegeven welke persoon/personen/groep zich oriënteren, leren of samenwerken. Bij Experimenteren en Testen gaat het om het beoefenen van procedure(s). Bij deze oefenfuncties wordt dan ook aangegeven met welke procedure wordt geëxperimenteerd of getest.

De functie en doelen van een oefening hangen samen. De oefenfunctie geeft aan waarom er geoefend wordt; de oefendoelen geven aan wat men met het oefenen wil bereiken. De oefenfunctie geeft richting aan de oefendoelen. Tegelijkertijd blijkt

uit de oefendoelen de oefenfunctie, omdat in de doelen is beschreven om wie het gaat, of een individu iets moet leren of een team, of de procedure centraal staat of de mensen, etcetera. Kortom: **De volgorde waarin de doelen en de functie bepaald worden maakt niet uit, als er maar samenhang tussen beide onderdelen bestaat.**

Bij het uitwerken van een oefendraaiboek is het zowel voor de oefenleiding als voor de deelnemers van belang om te weten wat de functie van deze oefening is. Iedereen weet dan vooraf wat voor soort oefening verwacht kan worden en of al dan niet tussentijds bijgestuurd kan gaan worden.

Uitwerking

Bij deze oefening gaat het vooral om de oefenfuncties Leren en Samenwerken. Wat betreft Leren gaat het erom, dat alle oefendeelnemers voldoende zicht krijgen op elkaars taken, bevoegdheden en verantwoordelijken. Voor ieder individu wordt nu bekeken of datgene wat men monodisciplinair heeft geanalyseerd als zijnde multidisciplinair relevant, ook als zodanig door de andere partners wordt bekeken.

Wat betreft Samenwerken gaat het erom, dat alle oefendeelnemers vertrouwd raken met het functioneren van het ROT als een multidisciplinair team.

1.4 Doelgroep en beginsituatie

Hier wordt beschreven voor welke specifieke **doelgroep(en)** de oefening bedoeld is. Eventueel kunnen ook nadere gegevens over de samenstelling van de doelgroep worden opgenomen. Tip: Betreft het een complexere oefening met meerdere teams, visualiseer dan de positie van de doelgroep ten opzichte van de andere teams. Zo worden de onderlinge relaties in beeld gebracht.

Uitwerking

Het ROT zal tijdens de oefening de volgende bezetting kennen:

- Operationeel Leider;
- Sectie Brandweer: sectiehoofd + één sectiemedewerker;
- Sectie Politie: sectiehoofd + één sectiemedewerker;
- Sectie GHOR: sectiehoofd + één sectiemedewerker;
- Sectie gemeente(n): sectiehoofd + één sectiemedewerker;
- Sectie Voorlichting: sectiehoofd.

Dan volgt een beschrijving van de **beginsituatie** van de deelnemers. Hierbij kan worden aangegeven:

- aan welke oefenactiviteiten de doelgroep(en) eerder hebben deelgenomen en wat daarvan de evaluatieresultaten waren;
- welke opleidingen, workshops en/of trainingen men heeft gevolgd ter voorbereiding op deze oefening;
- relevante monodisciplinaire voorbereiding;
- eventuele verschillen in beginsituatie tussen de oefendeelnemers.

Het is van groot belang om de beginsituatie mee te nemen bij het **bepalen of aanscherpen van de oefenfunctie/oefendoelen**. Door de beginsituatie van de deelnemers goed te omschrijven, deze mee te nemen bij het bepalen van de functie/doelen en deze na de oefening te koppelen aan de evaluatieresultaten, kan men zicht krijgen op de groei die de oefening voor de deelnemers heeft opgeleverd.

Uitwerking

De deelnemers aan de oefening hebben allen, conform het Oefenjaarplan 2006-2007, deelgenomen aan de monodisciplinaire oefening voor hun eigen sectie op het niveau ROT. Elke discipline heeft hieraan deelgenomen in een volledig bezette sectie. Deze oefeningen vonden plaats als papieren oefening zonder tegenspel. De evaluatie-uitkomsten van deze oefeningen wijzen uit dat alle disciplines monodisciplinair goed in staat zijn om multidisciplinair relevante gegevens uit hun eigen informatie te analyseren, en dat er geen aanvullende opleiding of training nodig is. Men is klaar voor een multidisciplinaire oefening op het niveau ROT.

2 Uitgangssituatie

2.1 Aard en omvang van de oefening

2.1.1 Oefenvorm

De keuze van de **oefenvorm** heeft een sterke relatie met de oefenfuncties en de doelstellingen van de oefening. Als oefenvormen kan gekozen worden voor een:

- papieren oefening (zonder tegenspel), bijvoorbeeld een casus of dilemma;
- interactieve papieren oefening (met tegenspel), bijvoorbeeld een table-top, stafoefening, interactieve casus/dilemma;
- praktijkoefening/simulatie, bijvoorbeeld een inzetoefening, maquette-oefening, computersimulatie of acteurssimulatie.

De keuze van de oefenvorm heeft daarnaast ook een relatie met de individuele en teamcompetenties die men wil beoefenen: wat moeten de deelnemers en/of het team kennen of kunnen? Bij competenties gaat het om kennis, vaardigheden en attitude:

- Kennis: iets weten of kennen (verstandelijk)
- Vaardigheden: motorische vaardigheden (iets fysiek kunnen of er in bedreven zijn) of sociale vaardigheden (iets sociaal kunnen of er bedreven in zijn)
- Attitude: het hebben van een (beroeps)houding/attitude.

Bij 'kennis' kan volstaan worden met een papieren oefening, bij 'vaardigheden' wordt een simulatie aangeraden en bij 'attitude' is interactie nodig.

Uitwerking

Bij deze oefening ligt het accent vooral op kennis en vaardigheden: het gaat om het feitelijk weten wat voor de andere partners relevante informatie is en waar de onderlinge dwarsverbanden liggen (kennis); daarnaast gaat het om het (in een multidisciplinaire overlegstructuur) gezamenlijk kunnen komen tot integrale multidisciplinaire besluitvorming en advisering aan het beleidsniveau (vaardigheden).

Er wordt daarom gekozen voor de oefenvorm '**interactieve papieren oefening (met tegenspel)**', in de vorm van een oefening. Vanwege het accent op kennis en vaardigheden zal de inbreng van informatie tijdens de oefening bestaan uit enerzijds papieren scenario-informatie, en anderzijds interactie met het tegenspel dat nieuwe en mogelijk onverwachte informatie inbrengt.

2.1.2 Oefenlocatie

Ook de **oefenlocatie** dient in een draaiboek vermeld te worden, zodat voor alle betrokkenen duidelijk is waar de oefening plaatsvindt. Bij een praktijkoefening op locatie is een situatieschets handig om aan te geven in welk gebied de oefening zich afspeelt, waar overleg plaatsvindt en waar de oefenleiding zich bevindt. Afhankelijk van de aard en omvang van de oefening zal overwogen moeten worden om te communiceren over de impact van de oefening naar de interne organisatie.

2.1.3 Niveau van opschaling

Hier kan worden aangegeven (zeker als meerdere niveaus aan een oefening deelnemen) op welk **niveau qua opschaling en deelnemers** de oefening begint en langs welke weg de oefening zich tot welk niveau en welke deelnemers

ontvouwt. Het verdient aanbeveling om hier de coördinatieniveaus uit de (eigen) GRIP-procedure te vermelden.

Als tijdens de oefening wordt gekozen om bestaande vaste procedures in de oefening te betrekken dan kan hier worden vermeld dat de oefening zich, ten behoeve van het realiseren van die doelstelling, ook richt op het toepassen van die procedures (bijvoorbeeld technische hulpverlening).

Uitwerking 2.1.2 en 2.1.3

De oefening vindt plaats in het RCC te De interne organisatie zal op de hoogte gesteld worden dat de oefening plaatsvindt en dat de betrokken deelnemers niet gestoord kunnen worden.

Aan deze oefening wordt alleen deelgenomen op het niveau ROT (GRIP 2). Er wordt niet deelgenomen door veldeenheden noch door een GBT; deze worden, op basis van het beschreven scenario, vanuit de oefenleiding gesimuleerd door middel van oefenberichten en/of berichten vanuit het tegenspel.

2.2 Veiligheidsparagraaf

Deze paragraaf richt zich op de **fysieke veiligheid** van alle betrokkenen bij de oefening. Dit is met name relevant in een oefendraaiboek voor een praktijkoefening. Het creëren van een **veilige mentale oefenomgeving**, waarin door deelnemers fouten gemaakt mogen worden en dit door de anderen niet kwalijk wordt genomen, komt terug in het hoofdstuk over de realisatie van een oefening (hoofdstuk 7). Deze veiligheid moet gewaarborgd worden door de oefenstaf in haar wijze van begeleiding.

In de veiligheidsparagraaf wordt een overzicht gegeven van **risico's** die aan het houden van een oefening verbonden zijn en de **maatregelen** die genomen worden om **schade** aan personen en goederen te voorkomen. Het ligt voor de hand dat dit in de aanloop naar de oefening door de voorbereidingsgroep (zie hoofdstuk 7) ter hand wordt genomen en dat tijdens de oefening veiligheid de constante aandacht van de oefenleiding heeft. Een oefening zal altijd zo realistisch mogelijk worden geënceneerd. De encenering kan echter bepaalde risico's met zich brengen. Alle deelnemers aan de oefening dienen risico's zoveel mogelijk te vermijden.

Tijdens een praktijkoefening zijn er **veiligheidsfunctionarissen** van de verschillende disciplines aanwezig. Deze personen zijn belast met de veiligheid van alle deelnemers aan de oefening. In de veiligheidsparagraaf dient te worden beschreven op welke wijze de veiligheidsfunctionarissen herkenbaar zijn, op welke wijze zij onderling en met de oefenleiding in verbinding staan en wie bevoegd is om te beslissen dat de oefening tijdelijk of geheel wordt stilgelegd.

In dit kader is het van belang om in de veiligheidsparagraaf de **'No play'-procedure** te beschrijven: Hoe werkt deze? En hoe kunnen oefenstaf maar ook oefendeelnemers aangeven dat er een realistische (nood)situatie is die de oefening doorkruist?

Uitwerking

Aangezien de oefening in dit draaiboek geen praktijkoefening is, blijft invulling van de veiligheidsparagraaf beperkt tot het beschrijven van de 'No play'-procedure. Deze houdt in dat

3 Inhoud van de oefening

3.1 Ontwerp van de oefening

Hier wordt in het kort beschreven (en deels herhaald) welke **oefendoelen** zijn gekozen en welke **oefenvorm** is gekozen. Op basis daarvan wordt namelijk de inhoud en het verloop van de oefening ontworpen. Deze ontwerplijnen geven scenario-ingrediënten aan, welke moeten uitmonden in een consistent scenario waardoor de oefendoelen behaald kunnen worden.

Uitwerking

De oefening is bedoeld om het integraal functioneren van het ROT als team te beoefenen. Dit wordt, onder andere, bereikt door het samenwerken als team, het analyseren van monodisciplinaire informatie op multidisciplinaire consequenties en het integraal analyseren op bestuurlijke en beleidsmatige consequenties centraal te stellen tijdens de evaluatie.

Aangezien alle disciplines zich al monodisciplinair op deze oefening hebben voorbereid, is gekozen voor een interactieve papieren oefening met tegenspel.

Aan de oefeningen wordt deelgenomen door een Regionaal Operationeel Team in een niet-volledige bezetting. Deze keuze is in overleg met de opdrachtgever gemaakt, om zo de oefendoelen eerst in kleinere bezetting te beoefenen. Afhankelijk van de evaluatie-uitkomsten van oefeningen kan dan gekozen worden om de oefening in een volledige bezetting te herhalen, dan wel direct door te gaan naar de gezamenlijke oefening ROT-GBT.

3.2 Oefenplot

Beschrijf hier kort de **verhaallijn** van de gesimuleerde situatie/ramp.

Uitwerking

De oefening betreft een omvangrijk verkeersongeval op een snelweg. Vanwege brandende voertuigen, beknellingen, infrastructurele problemen en betrokkenheid van gevaarlijke stoffen is grootschalige multidisciplinaire hulpverlening vereist.

3.3 Scenario, berichten en opdrachten voor deelnemers

Beschrijf hier het **scenario**, liefst onderverdeeld in **fasen**. Geef bij het scenario het volgende aan:

- **berichten;**
- **opdrachten voor de deelnemers;**
- eventueel: voor welke **oefenvorm** is gekozen.

Vanwege de leesbaarheid van het oefendraaiboek verdient het aanbeveling om hier slechts de hoofdlijnen van het scenario op te nemen. De concrete uitwerking van het scenario met berichten en opdrachten kan in een **bijlage** worden weergegeven. De tijdlijn van het scenario wordt opgenomen in hoofdstuk 6, 'Realisatie van de oefening'.

Het scenario in deze Schrijfwijzer is een beschrijving op hoofdlijnen, waarbij per fase wordt aangegeven welke aandachtspunten, knelpunten en dilemma's mogelijk een rol spelen. Voor andere scenario's kan dit ook nog per niveau worden onderscheiden. Onder aandachtspunt, knelpunt en dilemma verstaan wij het volgende:

- Aandachtspunt: vraagt om aandacht, maar is nog niet direct als een probleem te bestempelen.
- Knelpunt: is een probleem (discrepantie tussen feitelijk en gewenst) en vraagt om een oplossing, waarbij soms afstemming met een hoger niveau gewenst is.
- Dilemma: is een probleem waarbij de alternatieven een lastig keuzevraagstuk opleveren (keuze uit meerdere 'kwaden') en waarbij aan een naasthoger niveau geadviseerd wordt, maar de beslissingsbevoegdheid niet op het eigen niveau ligt.

Ter toelichting: Het hierna uitgewerkte scenario is een voorbeeld van hoe de 'theorie' van de Schrijfwijzer kan worden omgezet naar een concreet en realistisch scenario en beoogt daarmee een handvat te zijn. Veiligheidsregio's hebben natuurlijk alle ruimte tot eigen regionale invulling, door middel van concrete oefenberichten en/of informatie vanuit het tegenspel.

Uitwerking

Het uitgewerkte scenario betreft een omvangrijk verkeersongeval op een snelweg, waarbij grootschalige multidisciplinaire hulpverlening vereist is omdat:

- een aantal voertuigen in brand staat;
- personen bekneld zitten in (brandende) voertuigen;
- er zich vrij snel, in een steeds groter wordende omgeving, infrastructurele problemen voordoen waardoor ook de bereikbaarheid voor de hulpverleningsdiensten steeds moeilijker wordt;
- voertuigen met gevaarlijke stoffen bij het incident betrokken zijn, waarvan minimaal één voertuig zodanig beschadigd is dat de stof uitstroomt. De uitstroom van deze stof maakt optreden van politie en GHOR op locatie onmogelijk en bedreigt, door de heersende windrichting, ook een nabijgelegen woonkern.

Het scenario bestaat uit **3 fasen**:

- **Fase 1:** Korte beschrijving van het incident, waarbij wordt aangegeven:
 - dat er een CoPI is ingericht;
 - welke eerste maatregelen door het CoPI zijn genomen;
 - wat het CoPI als mogelijke ontwikkeling van het incident inschat (dit laatste is voor de Leider CoPI aanleiding om contact te zoeken met de Operationeel Leider en hem voor te stellen naar GRIP 2 op te schalen).
- **Fase 2:** Situatierapportage van het CoPI (conform vijfparagrafenmodel) met betrekking tot het brongebied en nadere informatie met betrekking tot het effectgebied (oefenberichten of tegenspel) waaruit onder andere blijkt dat:
 - het brongebied binnen afzienbare tijd onder controle zal komen;
 - zich grote problemen in het effectgebied voordoen;
 - zich kwetsbare objecten/doelgroepen in het effectgebied bevinden;
 - er zich problemen met bevolking en media voordoen met betrekking tot het doeltreffend optreden en de voorlichting.
- **Fase 3:** Situatierapportage van het CoPI dat het brongebied daadwerkelijk onder controle is en nadere informatie met betrekking tot het effectgebied (oefenberichten of tegenspel) waaruit onder andere blijkt dat:
 - er nog sprake is van chaos in het effectgebied, maar dat dit (onder andere door het vrijkomen van eenheden uit het brongebied) binnen afzienbare tijd ook geheel onder controle zal zijn;
 - nazorg, herstel van de normale situatie en daarbij behorende voorlichting aan bevolking en media nu veel aandacht vragen en daartoe vanuit het ROT geadviseerd zal moeten worden aan het Beleidsteam.

Fase 1 kenmerkt zich door scenariodenken teneinde, als ROT, zelf een verwachtingspatroon te creëren dat in de tweede fase kan worden getoetst aan de sitrap van het CoPI. Hiertoe leent zich informeel brainstormen beter dan een formeel besluitvormingsproces.

In **Fase 2** beschikt het ROT over een sitrap van het CoPI en zal zij zich, op basis van de aandachtspunten, knelpunten, dilemma's en adviezen van het CoPI moeten richten op het opstellen van een eigen situatierapportage aan het Beleidsteam en het formuleren van uitvoeringsopdrachten aan het CoPI. Dit dient te gebeuren door middel van een formeel besluitvormingsproces. Resultaat hiervan dient te zijn: een concrete sitrap aan het Beleidsteam en concrete uitvoeringsopdrachten aan het CoPI.

Fase 3 gaat vooral over het bedenken van alle ingrediënten die deel moeten uitmaken van plannen van aanpak ten behoeve van Nazorg, Herstel van de normale situatie en de voorlichtingsstrategie, resulterend in adviezen aan het Beleidsteam. Resultaat hiervan dient te zijn: een concrete sitrap aan het Beleidsteam met adviezen met betrekking tot de plannen van aanpak en mogelijke wijzen van uitvoering. Deze fase laat wordt gekenmerkt door een combinatie van brainstormen (beeldvorming) en formele besluitvorming (oordeelsvorming en besluitvorming).

3.4 Rollen en informatie tegenspel

Als het een oefening met tegenspel en/of oefenberichten betreft, beschrijf hier dan op welke wijze dit georganiseerd is. Geef bijvoorbeeld aan welke rollen het tegenspel vervult en hoe invulling wordt gegeven aan de relatie tussen het tegenspel en de oefenleiding (zie voorbeelduitwerking).

Vanwege de leesbaarheid van het oefendraaiboek kan de informatie voor het tegenspel ook worden opgenomen in de bijlage 'Oefenberichten'.

Uitwerking

Tijdens de oefening wordt gewerkt met een combinatie van oefenberichten en tegenspel. In het tegenspel zijn alle disciplines vertegenwoordigd en wordt slechts gereageerd op de vraagstelling vanuit de ROT-leden.

Bij Fase 1 wordt volstaan met een oefenbericht als startdocument.

Bij Fase 2 en Fase 3 krijgen de deelnemers telkens een situatierapportage van het CoPI als startbericht. Vervolgens krijgen zij, op basis van de aandachtspunten, knelpunten en dilemma's, informatie van het tegenspel. Zij kunnen zelf ook met vragen contact opnemen met het tegenspel.

Voor Fase 3 zijn enkele oefenberichten opgenomen, die vanuit het tegenspel kunnen worden ingebracht.

4 Begeleiding tijdens de oefening

Afhankelijk van de gekozen oefenfuncties en oefendoelen zullen in een oefening in principe **wel of geen interventies** door de oefenleiding plaatsvinden en wordt gekozen voor een **bepaalde vorm van feedback**.

De oefenstaf kan zowel op de inhoud als op het procesmatig en gedragsmatig functioneren van de deelnemers aan de oefening letten. Waarop het accent wordt gelegd, hangt mede af van het oefendoel. Bij twee oefenfuncties, namelijk **Oriënteren en Testen**, worden in principe geen of zo weinig mogelijk interventies gepleegd. Bij de overige oefenfuncties (**Leren, Samenwerken en Experimenteren**) vinden in principe wel interventies plaats.

Het soort interventie is hierbij afhankelijk van het de vraag, of de oefening een gesloten of open opdracht betreft:

- Bij **gesloten** opdrachten willen we graag van de deelnemers zien, dat zij handelingen kunnen uitvoeren volgens een min of meer vaststaand voorschrift. Interventies kunnen plaatsvinden in de vorm van correcties, bij het afwijken van de (beoogde) standaardprocedure.
- Bij **open** opdrachten gaat het om het kunnen handelen in (relatief) nieuwe situaties waarin geen zekerheid is over de 'juiste' handelwijze. Interventies hebben dan de vorm van een time-out, waarin ruimte is voor eventuele dialoog, verbeteringen en uitleg. Time-outs vinden plaats op (van tevoren) vastgestelde momenten/gebeurtenissen in het scenario.

Daarnaast zijn er ook meer 'onmerkbaar' interventies, door bijvoorbeeld in de berichten of reacties van het responsteam bij te sturen in de oefening.

Hier wordt kort beschreven welk karakter de begeleiding zal hebben, in aansluiting op de doelen en functies. In hoofdstuk 6 wordt de begeleiding meer uitgebreid beschreven aan de hand van de taakverdeling.

Uitwerking

Voor deze oefening is gekozen voor de oefenfuncties Leren en Samenwerken. Het gaat om een voor de deelnemers relatief nieuwe omgeving waarin geen zekerheid is over de "juiste" handelwijze: daar zijn geen vaste voorschriften voor. Men zal met name tijdens de oefening samen moeten ontdekken wat voor dit team de beste handel- en werkwijze zal blijken te zijn. Het gaat bij deze oefening dus om open doelen. Dat betekent dat de oefenleiding zich zeer open en begeleidend naar de deelnemers zal opstellen en zich er vooral op zal richten om, waar nodig, time-outs in te lassen. Daarin kan men de deelnemers, door middel van vragen en discussie, begeleiden in het zelf ontdekken van de voor hen beste handel- en werkwijze. Uiteraard zal de oefenleiding hiertoe de nodige suggesties aanreiken of ontlokken. De begeleiding van het ROT zal worden verzorgd door twee oefenbegeleiders, waarbij de een zich zal richten op het inhoudelijk gedeelte van de oefening en de ander zich vooral zal richten op het proces en het gedrag binnen het team.

5 Praktische organisatie

In dit hoofdstuk wordt beschreven, welke praktische zaken geregeld moeten worden om de oefening te kunnen realiseren. Denk hierbij aan de volgende paragrafen:

5.1 Hulpmiddelen en materialen

Bijvoorbeeld voor enscenering, communicatie en registratie.

5.2 Infrastructuur en logistiek

5.3 Omgaan met media

Met wie, hoe, wanneer en waarover vindt communicatie plaats over de oefening?

5.4 Catering

Uitwerking

Voor deze oefening worden de volgende praktische zaken geregeld:

Infrastructuur en logistiek

De oefening vindt plaats in het RCC.

Hulpmiddelen en materialen

Er wordt gebruik gemaakt van de standaardinrichting van het RCC. Omdat het een interactieve papieren oefening betreft, vindt geen verdere enscenering plaats. De oefening wordt t.b.v. de evaluatie vastgelegd op video.

Omgaan met media

De oefendeelnemers en oefenstaf worden op moment ... op de hoogte gebracht van de oefening, middels een e-mailbericht. Via de mail zal ook na afloop van de oefening bericht worden over het verloop en de opbrengst. Er vindt verder geen externe berichtgeving plaats over deze oefening.

Catering

De catering tijdens de oefening omvat ... en wordt verzorgd door

6 Realisatie

6.1 Voorbereiding van de oefening

6.1.1 Taken bij de voorbereiding van de oefening

Geef in deze paragraaf concreet aan welke **taken en activiteiten** tot de verantwoordelijkheid van de (leden van de) voorbereidingsgroep behoren, bij voorkeur in een **tijdpad**. In de voorbereidingsgroep dienen vertegenwoordigers van alle aan de oefening deelnemende disciplines te zijn opgenomen, bij voorkeur diegenen bij wie het voorbereiden van oefeningen tot het reguliere takenpakket behoort.

De voorbereidingsgroep is belast met het **ontwerpen** van de oefening en het **uitwerken** daarvan (in het concrete scenario, bijbehorende oefenberichten en informatie/opdrachten voor oefendeelnemers en tegenspel) en het ontwerpen van de **evaluatie**.

Daarnaast houdt de voorbereidingsgroep zich bezig met het organiseren van alle **logistieke aspecten** van de oefening. Dit omvat in elk geval de volgende zaken:

- Bepalen van de deelnemers aan de oefening en ervoor zorgen dat deze tijdig worden uitgenodigd. Bij de uitnodiging dienen de opzet en doelstellingen van de oefening te worden vermeld. Dit is van groot belang om de deelnemers voor te bereiden op wat hen te wachten staat! De juiste verwachtingen bij de deelnemers aan het begin van de oefening kunnen een grote bijdrage leveren aan een prettig en succesvol verloop van de oefening.
- Bepalen welke oefenlocatie gebruikt wordt, op welke wijze het incident geënceneerd wordt (bijvoorbeeld: aantal en verwondingen slachtoffers) en welke logistieke voorzieningen daar aanwezig dienen te zijn.
- Bepalen of er tegenspel wordt geleverd en door wie. En: doen er rollenspelers mee en hoe worden die ingezet en begeleid?
- Zorg dragen voor de organisatie van de catering tijdens de oefening.

Uitwerking

De voorbereidingsgroep is allereerst belast met het ontwerpen van de oefening en het uitwerken daarvan (in het concrete scenario, bijbehorende oefenberichten en informatie/opdrachten voor het tegenspel).

Verder ontwerpt de voorbereidingsgroep de evaluatie: zij zorgt ervoor dat de punten waarop de oefening geëvalueerd gaat worden vooraf zijn vastgesteld en dat het gekozen evaluatie-instrument ontwikkeld en beschikbaar is.

Ook is de groep belast met het aanwijzen en instrueren van waarnemers bij de oefening. Om te zorgen dat deze waarnemers hun werk goed kunnen doen, ontwikkelt de voorbereidingsgroep aandachtspunten voor de waarnemers en stelt deze op observatieformulieren aan hen beschikbaar.

De voorbereidingsgroep organiseert ook de nabespreking(en) na afloop van de oefening. Een (of meerdere) van de leden van de groep wordt in het draaiboek genoemd als de functionaris die de mondelinge nabespreking zal leiden.

Tot slot schrijft deze groep het evaluatieverslag. In een apart hoofdstuk van dit draaiboek wordt dieper ingegaan op het onderwerp evaluatie.

6.1.2 Tijdpad bij de voorbereiding van de oefening

Vermeld hier op welke momenten welke voorbereidingsactiviteiten van de oefening zullen aanvangen, wie daarmee belast is en wanneer de activiteiten afgerond dienen te zijn.

De voorzitter van de voorbereidingsgroep dient dit tijdpad zodanig ruim te stellen en te bewaken, dat gegarandeerd kan worden dat de oefening op de geplande datum in de gewenste vorm doorgang kan vinden.

Uitwerking			
Activiteit:	Wie verantwoordelijk:	Resultaat van de activiteit:	Klaar vóór:
Opdracht-formulering	Opdrachtgever / voorzitter multidisciplinaire voorbereidingsgroep	Opdracht tot opstellen draaiboek oefening	Datum oefening
1 ^e Overleg voorbereidingsgroep		1 ^e conceptdraaiboek	8 weken voor oefendatum
Uitnodiging deelnemers en oefenstaf			6 weken voor oefendatum
2 ^e Overleg voorbereidingsgroep		Eindversie conceptdraaiboek	2 weken voor oefendatum
Vaststelling draaiboek	Oefenstaf	Definitief draaiboek	1 week voor oefening
Doornemen draaiboek	Oefenstaf incl. tegenspel	Persoonlijk voorbereid zijn op oefening	Dag voor oefening

6.2 Uitvoering van de oefening

6.2.1 Taken bij de uitvoering van de oefening

Geef schematisch weer hoe de oefenstaf tijdens de oefening zal zijn samengesteld en hoe de taken en verantwoordelijkheden zijn verdeeld.

De oefenstaf kan bestaan uit de volgende personen met de volgende taken:

- Eén **oefenleider**. Deze is belast met de algehele leiding over de oefening, verzorgt de briefing en debriefing en geeft het start- en eindsein. Hij is als enige bevoegd te beslissen of de oefening zo nodig tijdelijk wordt stilgelegd (anders dan een time-out). Ook beslissingen over vertraging of versnelling in de oefenberichten kunnen alleen door de oefenleider worden genomen. Verder kan de oefenleider belast worden met de organisatie van de evaluatie en met de zorg voor het evaluatieverslag; dit kan echter ook door een aparte evaluator worden uitgevoerd.
- Eén **oefenbegeleider** per deelnemend niveau en, indien gebruik gemaakt wordt van tegenspel, één voor het tegenspel. De oefenbegeleiders bewaken de voortgang van de oefening op het niveau van de deelnemers; ze overleggen met de oefenleider als zij menen dat met de oefenberichten moet worden versneld/vertraagd of dat de oefening (tijdelijk) moet worden stilgelegd. Indien er geen aparte waarnemer(s) is/zijn, vervult de oefenbegeleider ook

deze taak en voert dan de waarnemingen en interventies uit (zie hiervoor verder onder 'Waarnemers').

De oefenleider en oefenbegeleiders coördineren samen het verloop van de oefening, waarbij zij erop letten dat de oefening procesmatig verloopt zoals gepland.

- **Waarnemers.** Deze nemen de verrichtingen van de oefendeelnemers waar (zowel inhoudelijk als procesmatig), leggen vast wat zij zien (aan de hand van observatieformulieren die naar aanleiding van de oefendoelstellingen zijn opgesteld) en plegen zo nodig de vooraf uitgewerkte interventies. Voorafgaand aan de oefening wordt met de waarnemers afgesproken welke interventies zij in het kader van de oefenfunctie en oefendoelen kunnen plegen (correcties en time-outs) en voor welke interventies overleg met de oefenleider vereist is.
- **Responscel.** De responscel brengt informatie tijdens de oefening in. Tevens kunnen oefendeelnemers de responscel benaderen voor het opvragen van informatie. Geef van tevoren aan, welke rollen/functies door de responscel worden vertegenwoordigd.
- **Evaluator.** Taken bij de evaluatie zijn: evaluatieplan maken, evaluatie voorbereiden (inclusief evaluatie-instrumenten maken), evaluatie uitvoeren, resultaten verwerken en terugkoppelen en implementatie in gang zetten.

Afhankelijk van de aard en omvang van de oefening kan ervoor worden gekozen om bovenstaande functies te combineren.

Taakverdeling bij de begeleiding

In hoofdstuk 4 is de manier van interveniëren en feedback geven kort getypeerd in het verlengde van de oefendoelen en functies. Hier is het de bedoeling per oefenstafid aan te geven welke taak en bevoegdheid hij of zij heeft in de begeleiding als het gaat om **feedback geven** en **interventies plegen**. Aan de hand van de samenstelling van de oefenleiding kan aangegeven worden op welke manier de oefenleiding zal interveniëren en terugkoppelen, en wie bevoegd is de oefening stil te leggen dan wel te onderbreken voor het geven van feedback of eventueel "resetten" van de oefening.

Uitwerking		
Functies in oefenstaf	Wie?	Welke taken en bevoegdheden?
1 oefenleider, tevens evaluator	Dhr.
2 oefenbegeleiders	Dhr. Dhr.
2 waarnemers	Dhr. Mw.
2 leden responscel	Dhr. Mw.

6.2.2 Tijdpad bij de uitvoering van de oefening

Maak een concrete **tijdljn voor het verloop van de oefening**. Vermeld hierin vanaf welk tijdstip de deelnemers en oefenstaf aanwezig dienen te zijn, op welk tijdstip de oefening aanvangt en wordt beëindigd, of er eventueel pauzes in de oefening zijn en op welk tijdstip de evaluatie aanvangt. Van belang is dat men de verwachtingen van de deelnemers gelijk zet met die van de oefenstaf (het managen van verwachtingen). Dit is niet alleen van belang voor de afgesproken tijden/tijdstippen, maar ook inhoudelijk daar waar het gaat om het eventueel interveniëren en het groepsgewijs evalueren.

Uitwerking**Tijdslijn oefening**

09:00 uur	Oefenstaf aanwezig; briefing oefenstaf
09:30 uur	Ontvangst deelnemers; briefing ROT
10:00 uur	Start oefening ROT; per oefenfase 30 minuten speeltijd
11.15 uur	Pauze
11.30 uur	Vervolg oefening
12:30 uur	Plenaire evaluatie
13:00 uur	Afsluiting oefening met gezamenlijke lunch

Wordt er in het scenario voor gekozen om meerdere fasen in de crisis te doorlopen binnen een korter tijdsbestek dan dat dit in de realiteit zal plaatsvinden, dan zal ook een **tijdslijn voor het scenario** gemaakt moeten worden. Daaruit moet dit afwijkende tijdsverloop inzichtelijk worden voor de deelnemers en de oefenstaf.

Uitwerking**Tijdslijn scenario**

Reële tijd	Scenariotijd	Gebeurtenis
09:30	-00:30	Eerste berichten komen per sectie binnen
10:00-10:30	00:00-00:30	1 ^e fase Dreiging
10:45-11:15	02:00-02:30	2 ^e fase Escalatie
11:45-12:15	04:00-04:30	3 ^e fase Deëscalatie en start Nazorgfase

6.3 Nabespreking/vervolg van de oefening**6.3.1 Taken bij nabespreking/vervolg van de oefening**

Geef hier aan **wanneer en hoe** de oefening zal worden nabesproken. Soms kan ervoor worden gekozen om de oefening eerst intern per discipline of doelgroep te bespreken en aansluitend deze informatie plenair met elkaar te delen. Geef ook aan op welke wijze de informatie wordt vastgelegd ten behoeve van het evaluatieverslag.

Uitwerking

Onmiddellijk na afloop van de oefening bespreken zowel de leden van het ROT als de leden van het tegenspel de oefening eerst intern na. Aansluitend zal de oefenleider de oefening plenair nabespreken. Eén van de oefenbegeleiders zal hier een verslag van maken, dat in het evaluatieverslag zal worden opgenomen.

6.3.2 Tijdsplan voor het vervolg van de oefening

Geef hier aan op welk moment het evaluatieverslag gereed dient te zijn en wanneer dit wordt besproken met de opdrachtgever. Hier kan ook aangegeven worden op welk moment de beleidsplancyclus vereist dat de uitkomsten van de oefening, naast de resultaten van andere oefenactiviteiten, in het nieuwe Oefenjaarplan moeten worden ingebed.

Uitwerking

Het evaluatieverslag van deze oefening zal voor (datum) in conceptvorm worden opgesteld en op een nader te bepalen datum (in ieder geval binnen weken) worden besproken met de opdrachtgever.

Nadat het verslag in het overleg met de opdrachtgever wordt vastgesteld, wordt het definitief gemaakt en als document formeel aangeboden aan de opdrachtgever. Indien dit is aangegeven, wordt het verslag ook aangeboden aan de bij de oefening betrokken organisaties.

In het gesprek met de opdrachtgever kunnen concrete actie-/verbeterpunten worden meegenomen in de reguliere bedrijfsvoering van de veiligheidsregio ofwel bij de betrokken organisaties worden aangekaart. Actiepunten in de vorm van oefenactiviteiten worden samengevat en neergelegd bij de eindverantwoordelijke voor de uitvoering en het opstellen van het Oefenjaarplan: (..... naam en functie).

7 Begroting

Een begroting in dit oefendraaiboek opnemen is vanzelfsprekend relevant, als de opdrachtgever financiële voorwaarden aan de opdracht heeft meegegeven. Vaak kan dan worden teruggegrepen op begrotingsparagrafen uit het Oefenbeleidsplan of het Oefenjaarplan.

Als ten behoeve van de oefening externe begeleiding moet worden ingehuurd of op een andere manier extra kosten worden gemaakt, kan hiervan melding worden gemaakt in de begroting. Maar ook als de oefening volledig in eigen beheer van de Veiligheidsregio wordt uitgevoerd kan het inzichtelijk zijn een begroting van de oefening op te nemen. Zo wordt immers duidelijk wat het 'kost', al was het alleen maar aan te investeren mensuren.

Geef bij de begroting een zo concreet mogelijke raming van de kosten van de oefening weer. Denk hierbij aan:

- Personele kosten: benodigde uren voor ontwikkeling/uitvoering/vervolg, inhuur van derden.
- Materiële kosten: bijvoorbeeld huur van oefenruimten, enscenering, catering, kopieerkosten.
- Kosten voor ondersteuning door derden: bijvoorbeeld secretariael of technisch/inhoudelijk.

Vermeld ook hoe deze kosten eventueel over de deelnemende organisaties worden verdeeld en wie ervoor verantwoordelijk is uiteindelijk verantwoording af te leggen voor de gemaakte kosten.

Uitwerking

Aangezien de oefening wordt uitgevoerd in eigen beheer en deze oefening is begroot in het Oefenjaarplan, is deze paragraaf niet verder gedetailleerd.

8 Evaluatie

Evaluaties geven ideeën om nieuwe en verbeterde oefeningen op te zetten. Ook is evaluatie een hulpmiddel om oefenbeleid verder te ontwikkelen en daarmee een betere kwaliteit van de crisisbeheersing te bewerkstelligen. Verder is een evaluatie een kans voor de deelnemers om hun leerervaringen scherp te krijgen.

Om ervoor te zorgen dat evaluatie gericht wordt opgezet en uitgevoerd, is het van belang voorafgaand aan de oefening een evaluatieplan te maken. Dit plan wordt opgenomen in het oefendraaiboek en omvat de volgende onderdelen:

- Wat: wat is het onderwerp van de evaluatie?
- Wie: wie voert de evaluatie uit en wie neemt aan de evaluatie deel (respondenten)?
- Hoe: welke instrumenten/methoden en analyses worden gebruikt?
- Wanneer: wat zijn de evaluatiemomenten?
- Resultaten: wat wordt gedaan met de evaluatieresultaten?
- Rapportage: hoe en aan wie?

In het evaluatieplan zal worden verwezen naar bepaalde evaluatie-instrumenten, bijvoorbeeld een vragenlijst, interviews, bestudering van berichtenverkeer of logboeken. Ontwikkel deze instrumenten ook voorafgaand aan de oefening en stem hierover af met degene die de evaluatie gaat uitvoeren.

8.1 Evaluatievormen

Nabespreking

Het verdient aanbeveling om, onmiddellijk na de oefening, mondeling met de deelnemers terug te blikken en daarbij met name aan de orde te stellen of de oefening aan de verwachtingen heeft voldaan (bij aanvang voor de oefening kan per deelnemer naar het leerdoel gevraagd worden), wat men goed vond gaan en welke verbeterpunten de deelnemers zelf zien. Relateer dit zoveel mogelijk aan de oefendoelen, zonder de overige opbrengst te negeren. Indien de oefening meerdere teams betreft is mondeling evalueren per team wenselijk en mogelijk afsluitend een plenaire evaluatie, waarbij voorzitters van beide teams hun ervaringen (met het andere team) uitwisselen.

De waarde van een nabespreking is dat het een eerste indruk geeft van de oefening en de ervaring van de deelnemers en andere betrokkenen. Mensen kunnen stoom afblazen. Ook is er gelegenheid om een gezamenlijk beeld te vormen van wat de oefening in het licht van de oefendoelen heeft opgebracht.

Evaluatieformulier

De deelnemers aan de oefening kunnen daarnaast een evaluatieformulier uitgereikt krijgen waarbij de gestelde vragen een herkenbare relatie met de oefendoelstellingen moeten hebben.

Op basis van deze formulieren, het liefst direct ingevuld en ingeleverd, kan het algemene beeld van de oefening dat in de nabespreking is ontstaan aangevuld worden voor de opdrachtgever. Indien er geen tijd is om deze formulieren ter plekke in te vullen, bied dan duidelijk een termijn aan voor inlevering per post of per mail. Een andere functie van het formulier is dat de deelnemers een eigen analyse maken van de opbrengst. Dat versterkt de leerervaringen.

Observaties

Het verdient bij grote en/of belangrijke oefeningen aanbeveling gebruik te maken van observatoren om na te gaan in welke mate de oefendoelen bereikt worden. Zij maken aantekening van hun observaties op een observatieformulier. Dit

formulier vermeldt aandachtspunten voor het vervolg die gebaseerd zijn op de concrete doelstellingen van de oefening.

Evaluatieverslag

Evaluaties dienen te worden vastgelegd in een verslag. Onder verantwoordelijkheid van één vooraf aangewezen functionaris (bij voorkeur de oefenleider) wordt vervolgens een evaluatieverslag opgesteld. De basis voor het evaluatieverslag wordt gevormd door de uitkomsten van de mondelinge evaluatie, de gegevens van de evaluatieformulieren en de observatieverslagen die de observatoren hebben opgesteld.

Het verdient aanbeveling om in het evaluatieverslag per concrete doelstelling of per onderwerp weer te geven wat de bevindingen, conclusies en aanbevelingen zijn. In welke mate zijn de doelstellingen aantoonbaar gerealiseerd? Het verslag rondt af met algemene conclusies en aanbevelingen. Als onderwerpen kunnen bijvoorbeeld gekozen worden: de organisatie in en rond het team; kennis van crisisbeheersing; procesmatig werken; functioneren als team etcetera.

Indien de evaluatie van een oefening zich beperkt tot een mondelinge, geen observatoren worden ingezet en geen evaluatieverslag wordt opgesteld, verdient het aanbeveling de mondelinge evaluatie af te sluiten met een actielijst. Op de actielijst worden de geconstateerde aandachtspunten en verbeterpunten genoteerd. Geef zo mogelijk ook aan wie wordt belast met de aanpak daarvan en op welk tijdstip de uitwerking van deze punten geïmplementeerd dient te zijn. Deze actielijst wordt in bijzijn van alle deelnemers overhandigd aan de eindverantwoordelijke van de deelnemersgroep.

8.2 Evaluatie van de begeleiding

Om niet alleen de kwaliteit/professionaliteit van de deelnemers aan de oefening, maar ook die van de voorbereidingsgroep en oefenleiding te verbeteren verdient het aanbeveling om in het evaluatieformulier voor de deelnemers ook vragen op te nemen die op hun werkzaamheden betrekking hebben.

8.3 Evaluatie van de gekozen oefenvorm

De voorbereidingsgroep heeft, op basis van de oefendoelen en oefenfunctie, gekozen voor een bepaalde oefenvorm. Heeft de vorm het voldoende mogelijk gemaakt om de gestelde doelen te behalen? Belangrijk is om te evalueren of de deelnemers aan de oefening van mening zijn dat de gekozen oefenvorm ook daadwerkelijk een juiste was. Vragen hierover kunnen gesteld worden in het evaluatieformulier en/of tijdens de mondelinge nabespreking.

8.4 Verbeterpunten

Het vermelden van verbeterpunten is niet alleen van belang voor de kwaliteit en professionaliteit van (individuele) deelnemers aan de oefening, maar heeft een essentiële functie in de totale oefencyclus. Immers: aangegeven verbeterpunten kunnen invloed hebben op het reeds geformuleerde oefenbeleid voor de toekomst en noodzakelijke vervolgacties aan het licht brengen.

Uitwerking

In bijlage 4 en 5 is een voorbeeld opgenomen van een observatieformulier en een evaluatieformulier.

9 Vervolg

Het beschrijven van het vervolg op de oefening op basis van de evaluatie heeft een belangrijke relatie naar het draagvlak voor volgende oefenactiviteiten en naar de inbedding van de resultaten van deze oefening in het oefenbeleid. Hier dient zo concreet mogelijk te worden aangegeven hoe de uitkomsten van de evaluatie van de oefening worden gerelateerd aan draagvlak en inbedding en wie daar verantwoordelijk voor is. De evaluatie vormt, via beleid, in feite de brug naar volgende OTO-activiteiten en faciliteert op die manier ontwikkeling.

9.1 Resultaat binnen de oefencyclus

Elke oefenactiviteit heeft zijn doelstellingen, waarop aan de hand van de resultaten wordt teruggekoppeld in een evaluatieverslag en evaluatiegesprek met de opdrachtgever. In deze paragraaf kan aangegeven worden hoe de resultaten uit de oefening vertaald zullen worden in **toekomstige oefenactiviteiten, concrete acties** en indien noodzakelijk eventuele **aanpassingen in het oefenbeleid**. Het evaluatieverslag zal in haar aanbevelingen op basis van de conclusies concrete verbeterpunten met zich meebrengen en aangeven welke volgende oefenactiviteiten wenselijk dan wel noodzakelijk kunnen zijn. M.b.t. dit laatste is het mogelijk dat eerder in het oefenbeleid uitgedachte opeenvolging van oefenactiviteiten door het resultaat uit deze oefening minder logisch zal zijn. Hierdoor zou in eerste instantie het Oefenjaarplan en bij grote wijzigingen in tweede instantie het Oefenbeleidsplan binnen de daarvoor afgesproken termijnen veranderd moeten worden

Uitwerking

Aangezien dit een draaiboek voor een nog te houden oefening is en daarmee de resultaten nog niet bekend zijn, kan hier worden volstaan met opmerkingen over geldingsduur van de diverse planonderdelen.

Concreet: deze oefening is bijvoorbeeld de laatste in de rij van oefenactiviteiten in het Oefenjaarplan 2008. De resultaten van alle in 2008 gehouden oefenactiviteiten worden in zijn geheel in bijvoorbeeld december 2008 geëvalueerd en conform het Oefenbeleidsplan 2008-2012 omgezet in het Oefenjaarplan 2009, dat in bijvoorbeeld februari 2009 door de Veiligheidsregio in overleg met alle betrokken hulpverleningspartners wordt vastgesteld. Indien de oefenresultaten uit 2008 aanleiding geven voor een koerswijziging van het oefenbeleid en daarmee een aanpassing van het geldende Oefenjaarplan, dan zal dit in het eerder genoemde overleg besloten moeten worden.

9.2 Oplevering evaluatieverslag

In overleg met de opdrachtgever dan wel geformuleerd in het Oefenbeleidsplan is de termijn van het opleveren van het evaluatieverslag afgesproken/vastgelegd. Een evaluatieverslag heeft vaak een nabespreking met de opdrachtgever, om zo nodig conclusies en aanbevelingen toe te lichten. Na het evaluatiegesprek wordt het evaluatieverslag definitief vastgesteld en als officieel document aan de opdrachtgever aangeboden. Daarmee wordt de opdracht ook formeel afgerond.

Uitwerking

Het evaluatieverslag van deze oefening wordt binnen 6 weken na de oefening in conceptvorm aan de opdrachtgever aangeboden, waarna een afspraak wordt gemaakt om dit verslag met hem/haar na te bespreken (2 weken later). Na het evaluatiegesprek wordt het verslag na eventuele aanpassingen definitief gemaakt en als resultaat van de oefening formeel aan de opdrachtgever aangeboden (binnen 10 weken). De evaluatieresultaten zullen in het bredere perspectief van het oefenbeleid 2008, in december 2008 besproken worden in het overleg van de Veiligheidsregio met alle betrokken hulpverleningspartners.

Bijlage 1. Oefenberichten

Fase 1

Oefenbericht

Omstreeks 07.30 uur vanochtend heeft zich op de A .. bij het knooppunt in oostelijke richting ter hoogte van de oprit naar de A .. richting een ernstig verkeersongeval voorgedaan.

Gelet op de grote verkeersstroom welke van de oprit gebruik wilde maken, was men al op de vluchtstrook begonnen met voorsorteren. Dit verkeer stond al 400 meter voor de oprit stil op de vluchtstrook. Een trekker met oplegger, geladen met stalen buizen, merkte te laat dat men daar al stond voorgesorteerd en remde uit alle macht om achter aan te sluiten. Hierbij is hij met grote snelheid ingereeden op de vóór hem staande voertuigen.

Door de klap van de aanrijding is de trekker met oplegger dwars op de snelweg terecht gekomen, waarbij hij beide rijstroken blokkeerde. Achteropkomend verkeer is vervolgens op de trekker met oplegger gebotst.

Bij deze aanrijdingen is ook een tankauto betrokken; het gevi-bord van de tankauto geeft aan dat deze ammoniak vervoerde en kennelijk is de tank lek geraakt, want de brandweer geeft aan dat mensen op de snelweg ademhalingsmoeilijkheden hebben en klagen over prikkende ogen.

De ravage is enorm, diverse voertuigen staan in brand en er mag van worden uitgegaan dat er veel gewonden zullen zijn.

Er is opgeschaald naar GRIP 1.

Het CoPI is ingericht en is volledig bemenst.

De brandweer verricht metingen teneinde de concentratie van de ammoniakwolk vast te kunnen stellen. Zodra dat bekend is zal nader advies worden uitgebracht. Gelet op de windrichting en –snelheid gaat de ammoniakwolk in de richting van

Zolang de concentratie nog niet is vastgesteld, adviseert de Leider CoPI om op te schalen naar GRIP 2 en uit voorzorg te inventariseren welke kwetsbare objecten en/of doelgroepen zich in dat gebied bevinden.

Het CoPI geeft nu prioriteit aan:

- het dichten van het lek in de tankauto; en
- het vaststellen van de concentratie.

Afhankelijk van de uitkomsten daarvan zal de Leider CoPI in zijn eerstkomende situatierapportage adviseren om eventueel op te schalen naar GRIP 3.

Informatie tegenspel

Op basis van onderstaande aandachtspunten, knelpunten en dilemma's kan het tegenspel uit eigen beweging informatie inbrengen bij de deelnemers, dan wel reageren op vragen die door de deelnemers worden gesteld.

Aandachtspunten

- Geografisch afbakenen van het brongebied ten opzichte van het effectgebied
- Multidisciplinair analyseren van de beschikbare informatie
- Aanwijzingen geven ten behoeve van gecoördineerd leidinggeven aan de bestrijding
- Inschatten ontwikkeling incident en effecten buiten brongebied (effectgebied is voor het ROT)

- Welke informatie wordt binnen de monodisciplinaire kolommen 'ter informatie' uitgewisseld tussen CoPI (tegenspel) en ROT, en welke wordt 'ter besluitvorming' afgestemd en uitgewisseld door middel van multidisciplinaire situatierapportages?
- Scenariodenken en op basis daarvan, binnen het ROT, bespreken wat voor informatie het ROT van het CoPI verwacht te krijgen en dit ook helder aangeven aan het CoPI
- Voorwaardenscheppende/ondersteunende activiteiten naar het CoPI, met daarbij aandacht voor informatie die 'ter kennisneming' wordt uitgewisseld binnen de eigen kolom tussen ROT en CoPI en informatie die 'ter besluitvorming' multidisciplinair moet worden afgestemd en uitgewisseld (de sitraps)
- Verslaglegging

Knelpunten

- Begrensde mogelijkheden tot snelle en effectieve benadering en optreden door locatie incident, uitstroom ammoniak en verkeerssituatie; optreden in het effectgebied is door ammoniakwolk ook niet mogelijk voor politie en GHOR
- Verkeerssituatie op A.. maakt benadering door hulpverleningsdiensten zeer moeilijk, waardoor snel optreden niet mogelijk is
- De situatie met betrekking tot de tankauto maakt dat politie en GHOR pas willen optreden wanneer de brandweer aangeeft dat het veilig is
- Onvoldoende en mogelijk onjuiste informatie om tot een goede analyse te kunnen komen
- Mogelijke ontwikkelingen en effecten rechtstreeks afstemmen binnen de eigen kolom en daar monodisciplinair al beslissingen in nemen
- Voldoende zicht op eigen span of control in relatie tot brongebied van het CoPI?
- Scenariodenken kan bedreiging voor kwetsbare gebieden/objecten in een effectgebied opleveren; duidelijk dat de tankauto lek is en dat ammoniak uitstroomt; maar nog onduidelijk hoe snel het lek gedicht kan worden en wat de concentratie is. Uit voorzorg toch naar GRIP 3 en WAS in werking stellen?
- Wat kan het ROT, vanuit haar voorwaardenscheppende functie naar het CoPI, op afstand organiseren om een snelle en effectieve benadering mogelijk te maken?
- Mogelijke ontwikkelingen en effecten rechtstreeks afstemmen binnen de eigen kolom en daar monodisciplinair al beslissingen in nemen
- Indien eenheden vanuit bovenwindse gemeenten worden ingezet: neemt het ROT een beslissing met betrekking tot de restcapaciteit of wordt dit een dilemma dat moet leiden tot een bestuurlijk advies?

Dilemma's

- Grote druk op politie om aanrijroute vrij te maken en te houden, maar politie moet, uit oogpunt van eigen veiligheid (tankauto), hier op grote afstand bovenwinds mee beginnen
- Verkeersslachtoffers op A ... kunnen door GHOR niet benaderd worden, waardoor meer en ernstiger slachtoffers ontstaan dan in de matrix is voorzien
- Druk vanuit Politie en GHOR op brandweer om prioriteit te geven aan het redden van slachtoffers op A ...
- Door uitstroom uit tankauto: is de eigen veiligheid wel gegarandeerd? Zo niet: wat kan het ROT daaraan doen?
- Indien een effectgebied binnen de alarmeringsgrenswaarde daadwerkelijk wordt bedreigd, hoe groot zal dan de gehoorzaamheid aan het WAS zijn en hoe moet deze oproep dan gehandhaafd worden?

Opdracht:

Scenariodenken: wat verwacht je straks in de sitrap van het CoPI aan te treffen aan ingeschatte ontwikkelingen, knelpunten en adviezen?

Fase 2

Oefenbericht

Situatierapport Commando Plaats Incident

Naam incident : Grootschalig verkeersongeval en ammoniaklekkage A..
Van : Leider CoPI
Aan : Operationeel Leider
C.C. :
Waarmerking :
Sitrapnr. : 1
Datum :
Tijdstip : uur

1. Huidige situatie

1.1 Algemeen

Huidige weersomstandigheden:

Windrichting : uit oost-noordoostelijke richting (60 – 80°)
Windsnelheid : 2 – 3 m/s (7,5 – 10 km/u)
Temperatuur : 18° Celsius
Bewolking : 2/8^e
Neerslag : geen

1.2 Incident

1.2.1 brongebied

De lekkende tankwagen is gedicht, waardoor geen uitstroom meer plaatsvindt. Op de grond ligt nog wel een grote plas vloeibare ammoniak.

Brandweer kan nu ter plaatse, bovenwinds, volledig inzetten op redden en overdragen ter medische behandeling.

Politie en Rijkswaterstaat treffen voorbereidingsmaatregelen om één rijstrook vrij te geven voor het verkeer zodra de plas is uitgedampt; naar verwachting zal het nog ongeveer 3 uur duren voordat de snelweg weer volledig kan worden vrijgegeven.

1.2.2 slachtoffers

Op A ... in totaal 12 slachtoffers:

- 3 T1, zijn naar ziekenhuis overgebracht;
- 7 T2, zijn ter plaatse behandeld in het gewondennest;
- 2 T3, zijn ter plaatse behandeld.

Aard en aantal slachtoffers in effectgebied hebben wij geen beeld van.

1.2.3 ingezette eenheden

brandweer

1 brandweercompagnie
1 HOvD

politie

8 dubbel bemenste voertuigen
6 motorrijders
1 heli
1 OvD

GHOR

12 ambulances
1 SIGMA
1 traumaheli
1 OvD

overigen

RWS t.b.v. verkeersmaatregelen en incidentmanagement: onbekend

2. Verwachte ontwikkelingen

2.1 voorval

Naar verwachting zal de ammoniakplas over ongeveer 30 minuten volledig zijn uitgedampt. Dan kunnen politie en ambulances ook volop aandacht gaan schenken aan de situatie daar, waarbij ook de situatie in het motel zal worden meegenomen. Wij horen wel dat er grote problemen zijn in het effectgebied.

2.2 inzet

Geen ontwikkelingen te verwachten. Op dit moment wordt prioriteit gegeven om de inzet te concentreren op hulpverlening door alle drie de diensten op redden en medische zorg. Politie zoekt gezond evenwicht tussen oorzaaksonderzoek en zo snel mogelijk vrijgeven van de A.. .
Zodra de situatie afbouw van eenheden toestaat zal dat aan u worden voorgesteld.

3. Knelpunten/dilemma's

3.1 uitvoering van de opdracht

Ik hoor van mijn collega van de politie dat zij nog niet in staat zijn handhavend op te treden in het effectgebied, omdat daar nog steeds damp hangt. Hierdoor zijn de meeste wegen in het effectgebied helemaal verstopt door mensen die met hun auto's probeerden te vluchten en kennelijk onwel zijn geworden. (Ik neem aan dat dit ook bij u bekend is.)

Nog steeds veel hinder van de media, die nu steeds meer druk uitoefenen om het incidentgebied te mogen bezoeken en plaatjes te schieten. Door ons kan daar geen capaciteit voor vrijgemaakt worden; een persconferentie kan mogelijk uitkomst bieden.

In het verlengde hiervan: 112 krijgt nog steeds veel telefonische verzoeken om informatie en advies vanuit de bevolking. Ik zie graag dat deze druk wordt weggenomen.

3.2 (onvoorziene) ontwikkelingen

Wij horen van de politie dat er door omliggende gemeenten, bedrijfsleven en Rijkswaterstaat veel druk wordt uitgeoefend om de A ... zo snel mogelijk weer helemaal vrij te geven. De politie heeft van de Officier van Justitie opdracht gegeven om prioriteit te geven aan het oorzaksonderzoek, en de weg pas mondjesmaat vrij te geven zodra dit onderzoek dat toestaat.

Wij zijn er nog niet aan toe gekomen om voldoende aandacht aan deze, voor ons onvoorziene, ontwikkelingen te kunnen schenken. We schatten in dat wij hier zelf ook geen beslissing in kunnen nemen.

4. Oplossingsvoorstellen/beslispunten

Neem de druk van de media bij ons weg, door de burgemeester te adviseren zo snel mogelijk een persconferentie te beleggen.

Probeer een oplossing te bedenken voor het dilemma van het vrijgeven van de A .. in relatie tot het oorzaksonderzoek.

Ottrek geen eenheden aan het brongebied, totdat ik aangeef dat wij hier aan afbouw toe zijn.

5. Terugkoppeling

U krijgt over 1 uur van mij een volgende situatierapportage.

Informatie tegenspel

Aandachtspunten

- Multidisciplinair analyseren van de beschikbare informatie
- Gecoördineerd leiding geven aan de bestrijding
- Inschatten ontwikkeling incident en effecten buiten brongebied
- Welke informatie wordt binnen de monodisciplinaire kolommen 'ter informatie' uitgewisseld tussen CoPI (tegenspel) en ROT en welke wordt 'ter besluitvorming' afgestemd en uitgewisseld door middel van multidisciplinaire situatierapportages?
- Voorbereiden organisatie van de hulpverlening op A ... voor onmiddellijke inzet op het moment dat lekkage gedicht is en zowel bovenwinds als benedenwinds benaderd kan worden
- In kaart brengen van kwetsbare objecten en doelgroepen in effectgebied en eventueel op basis daarvan stellen van prioriteiten
- Verslaglegging

Knelpunten

- Lek in tankauto is gedicht, maar hulpverlening door GHOR en Politie op A .. blijft problematisch (er hangt nog wat damp en er ligt een ammoniakplas uit te dampen), waardoor er steeds meer slachtoffers vallen
- Hulpverlening in het effectgebied is niet mogelijk vanwege risico's voor de veiligheid van hulpverleners
- Vanuit bedrijven in het bedreigde gebied komen steeds meer vragen om nadere informatie (wat moeten we doen, hoe lang gaat het nog duren, zijn we wel veilig met deuren en ramen dicht?)

- Burgemeester benadert het ROT met dezelfde vragen en wil zo spoedig mogelijk advies om bevolking en media nader te informeren.

Dilemma's

- Onttrekken van brandweereenheden aan bronbestrijding ten behoeve van hulpverlening in effectgebied
- Druk van bedrijfsleven en omliggende gemeenten om snelweg zo snel mogelijk vrij te geven teneinde hen weer bereikbaar te maken

Opdracht:

Formele besluitvormingsronde met als resultaat een concrete situatierapportage, conform het vijfparagrafenmodel, aan het Beleidsteam waarin zijn opgenomen:

- **de knelpunten en verwachte ontwikkelingen in bron- en effectgebied;**
- **gekwalficeerde adviezen/voorgestelde beslissingen aan het Beleidsteam (dus onderbouwd met argumenten en voorzien van alternatieven alsmede de overwegingen waarom daar niet voor gekozen moet worden);**
- **concrete uitvoeringsopdrachten aan het CoPI.**

Fase 3

Oefenbericht

Situatierapport Commando Plaats Incident

Naam incident : Grootschalig verkeersongeval en ammoniaklekkage A...
Van : Leider CoPI
Aan : Operationeel Leider
C.C. :
Waarmerking :
Sitrapnr. : 2
Datum :
Tijdstip : uur

1. Huidige situatie

1.1 Algemeen

Huidige weersomstandigheden:

Windrichting : uit oost-noordoostelijke richting (60 – 80°)
Windsnelheid : 2 – 3 m/s (7,5 – 10 km/u)
Temperatuur : 18° Celsius
Bewolking : 2/8^e
Neerslag : geen

1.2 Incident

1.2.1. brongebied

Geheel onder controle; alleen nog inzet politie op oorzaksonderzoek.

1.2.2. slachtoffers

Incidentlocatie: ongewijzigd; allen onder medische behandeling of verzorgd en naar huis of opvanglocatie.

1.2.3. ingezette eenheden

Brandweer en GHOR zijn op incidentlocatie bezig met volledige, gefaseerde, afgebouwd conform plan.

2 Verwachte ontwikkelingen

2.1 voorval

Geen.

2.2 inzet

Naar schatting is over 1 uur alles afgebouwd naar normale inzet, met uitzondering van politie-inzet op oorzaaksonderzoek.

3 Knelpunten/dilemma's

3.1 uitvoering van de opdracht

Geen.

3.2 (onvoorziene) ontwikkelingen

Geen, maar het is wel zaak om nu ruim aandacht te schenken aan goede informatievoorziening naar bevolking en media, na te denken over een zorgvuldig nazorgtraject en een geruststellend herstel van de normale situatie (hoe gaan we hier bij een eventueel volgende keer mee om?).

4 Oplossingsvoorstellen/beslispunten

Ga akkoord met afschaling naar normaal over 1 uur.

5 Terugkoppeling

Het CoPI wordt over 1 uur ontbonden; u krijgt van mij binnen 1 week mijn evaluatieverslag ten behoeve van de algehele evaluatie van dit incident.

Informatie tegenspel

Oefenberichten

Het incident is geheel onder controle, de A... is nu geheel vrijgegeven. Alle verkeersstromen zijn weer normaal op gang gekomen.

In de gemeente zijn alle panden geventileerd en is het normale leven weer opgepakt. Zowel bevolking als de media willen nu goed geïnformeerd worden over de maatregelen en beslissingen die zijn genomen.

Er heerst wel nog onrust en onvrede over het ontbreken van geneeskundige maatregelen en het wegblijven van politieoptreden binnen de gemeente, waardoor hier de verkeerschaos heeft kunnen ontstaan met daarbij behorende aanrijdingen en gewonden.

De klachten uit het bedrijfsleven komen nog steeds binnen.

Wij horen nu steeds meer geluiden van zowel bevolking als bedrijfsleven dat snel en goed optreden van de hulpverleningsdiensten de nodige schade had kunnen voorkomen.

Het is nu zaak om aan het GBT aan te geven, op welke wijze het volledig herstel naar de normale situatie en het proces Nazorg gestalte dienen te krijgen en welke prioriteiten en bijzondere aandachtspunten daarbij een rol spelen.

Aandachtspunten

- Hulpverlening op A ...
- Afbouw brandweerinzet brongebied in relatie tot hulpverlening effectgebied en restcapaciteit kleinere korpsen
- Organisatie van de hulpverlening in effectgebied, enerzijds gericht op medische zorg en anderzijds op creëren aan- en afvoerroutes in combinatie met het weer op gang brengen van verkeersstromen
- Informatie aan het Beleidsteam ten behoeve van voorlichting aan bevolking, bedrijven en media

Knelpunten

- Aan- en afvoerroutes ten behoeve van hulpverlening in effectgebied conflicteren met de verkeersopstoppingen, veroorzaakt door mensen die waren gevlucht uit het effectgebied en terug willen om te zien hoe het staat met achtergeblevenen, huisdieren etc. Hierbij zal prioriteit moeten worden gegeven aan de hulpverlening
- Media willen naar het brongebied ten behoeve van hun verslaglegging en uitzending en verzoeken daartoe begeleiding/begidsing door de verkeerschaos heen
- Woningen van mensen die gevlucht zijn kunnen nu niet ventileren; de mensen zitten vast in het verkeer en verlangen dat de politie hun woningen gaat bewaken, maar deze moet haar prioriteit geven aan de verkeerssituatie
- Er heerst wel nog onrust en onvrede over het ontbreken van geneeskundige maatregelen en het wegblijven van politieoptreden binnen de gemeente, waardoor hier de verkeerschaos heeft kunnen ontstaan met daarbij behorende aanrijdingen en gewonden
- Het bericht dat er vanuit het industriegebied mogelijk schadeclaims gaan komen moet leiden tot informatie en advies vanuit het ROT aan het BT

Dilemma's

- Niet begeleiden van de media zal leiden tot bezoek op eigen gelegenheid, waarbij de media ook op 'hun eigen manier' informatie zullen gaan halen. Organiseren van een persconferentie kan hierin een helpende hand bieden, maar dan moet er zo spoedig mogelijk goede informatie naar de burgemeester
- Niet-bewaken van leeg achtergebleven woningen kan tot lastige vragen naderhand leiden. Mag het ROT deze prioriteit zelf bepalen, of moet aan de burgemeester worden geadviseerd welke beslissing hij hierin zou kunnen nemen?

Opdracht:

Stel een situatierapportage aan het Beleidsteam op waarin u concreet alle ingrediënten, die deel moeten uitmaken van plannen van aanpak ten behoeve van Nazorg, Herstel van de normale situatie en de voorlichtingsstrategie, aangeeft en het Beleidsteam tevens adviseert over de mogelijke wijzen van uitvoering. Adviseer hierbij ook ten aanzien van eventuele prioriteiten en bijzondere aandachtspunten.

Bijlage 2. Uitnodiging deelnemers, inclusief programma

Een uitnodigingsbrief moet ruim van tevoren (bijvoorbeeld drie weken voor de oefening) verstuurd worden en kan zo nodig één week van tevoren herhaald worden per mail. In de uitnodigingsbrief aan alle deelnemers en begeleiders van de oefening dienen de volgende onderwerpen te worden aangegeven:

- Datum, tijdsbeslag en locatie van de oefening (adres en welke ruimte)
- In welk kader de oefening gehouden wordt; dit in relatie tot het Oefenjaarplan
- Indien het van groot belang is dat alle beoogde deelnemers aan de oefening ook daadwerkelijk aanwezig zijn, kan een motiverende tekst van een gezaghebbende beleidsmaker benut worden om de noodzaak van deelname te onderstrepen
- Voor welk(e) team(s) en/of welke functies de oefening georganiseerd wordt
- Welke algemene doelstelling de oefening heeft meegekregen en wat men kan verwachten (type oefening, wijze van begeleiding)
- Het oefenprogramma in grote lijnen
- Door wie de oefening voorbereid is en georganiseerd wordt en wie deze zal begeleiden, waarbij externe begeleiding aangekondigd moet worden
- Verwijzing naar een bijlage met een deelnemerslijst, waarbij naam, reguliere functie/organisatie en de functie die bekleed wordt in de oefening is weergegeven
- Onder dankzegging voor de deelname tevens aangeven waar, indien men verhinderd is, men de verhindering dan wel vervanging kan doorgeven.

Bijlage 3. Briefing van de oefening

Bij de briefing voorafgaand aan de oefening is het van belang om de deelnemers via een korte (PowerPoint)presentatie enerzijds inzicht te geven in wat zij van de oefening mogen verwachten en anderzijds om de deelnemers ook in een oefen 'setting' te krijgen.

Uitwerking

De presentatie kan uit de volgende onderdelen bestaan:

- Welkom
- Naam en begeleiding van de oefening
- Plaats van deze oefening binnen het Oefenjaarplan (wat is er al gedaan en wat komt hierna nog?)
- Het programma in grote lijnen. Hierbij zijn begin-, eind- en pauze-/ lunchtijden van belang.
- Oefenfunctie en oefendoelen van deze oefening
- De rol van de oefenstaf (bijvoorbeeld wel of geen interventies plegen?)
- Welke doelgroep(en) wordt/worden beoefend?
- Hoe verloopt het programma scenariotechnisch in fasen?
- Eventueel een tijdlijn, indien de reële tijdlijn afwijkt van de scenario-tijdlijn.
- Inhoudelijke startinformatie.
- Hoe vindt de evaluatie plaats?

Bijlage 4. Observatieformulier

Toelichting op het observatieformulier ROT

Dit observatieformulier is een hulpmiddel voor de waarnemer, om te kunnen beoordelen of de deelnemers aan de oefening in staat zijn de aan de oefening gekoppelde doelstellingen te realiseren.

Het formulier bestaat uit een aantal blokken. In de eerste kolom staat een oefendoelstelling vermeld, in de tweede kolom een aantal activiteiten waar de waarnemer aandacht aan kan schenken, in de derde kolom de mogelijkheid om per onderdeel een score toe te kennen en tenslotte biedt de vierde kolom ruimte voor aantekeningen van de waarnemer. Elk blok eindigt met een totaaloordeel van de waarnemer over alle onderdelen van het blok.

De oefening bestaat uit drie fasen. Het is de bedoeling dat voor elke fase een nieuwe set formulieren wordt gehanteerd, zodat mogelijke groei in de oefening en toepassing van ontdekte verbeterpunten helder zichtbaar kan worden.

Hoe dient de score ingevuld te worden? Voor elk onderdeel kan men een voldoende (V), ontwikkelpunt (O) of niet gedaan (N) scoren:

- Voldoende: Wanneer een bepaald onderdeel op goede wijze binnen het team wordt besproken en men op een goede procesmatige wijze tot afstemming en besluitvorming over dat onderdeel komt, scoort men een V. Hierbij gaat het er niet om of het besluit inhoudelijk ook goed is.
- Ontwikkelpunt: Wanneer een bepaald onderdeel niet multidisciplinair wordt behandeld of men niet procesmatig werkt scoort men een O.
- Niet gedaan: Wanneer een bepaald onderdeel helemaal niet in het ROT als aandachtspunt is behandeld scoort men een N.

Tot slot geeft u per onderdeel uw eindoordeel.

Wanneer een O of een N wordt gescoord, dient de waarnemer hierover aantekeningen te maken in de vierde kolom. Hier kan de waarnemer ook effecten van gedrag beschrijven. Na afloop van de oefening werkt de waarnemer zijn aantekeningen verder uit in een observatieverslag. Hij levert dit binnen veertien dagen na de oefening in bij de functionaris die is belast met het opstellen van het evaluatieverslag.

Het observatieformulier heeft een bijlage met betrekking tot de samenstelling van het ROT. Het is de bedoeling dat de waarnemer deze bijlage invult bij aanvang van de oefening.

Veiligheidsregio	
Samenstelling ROT	Zie bijlage
Waarnemer	
Datum	

Fase ..

doelstelling	observatiecriterium	V/O/N	aantekeningen
Informatieanalyse en besluitvorming binnen het ROT	Alleen multidisciplinair relevante informatie wordt in het overleg ingebracht, waarbij onderlinge dwarsverbanden goed worden afgestemd		
	Bij de analyse van de informatie wordt helder aangegeven wat een aandachtspunt (operationeel) is en wat knelpunten/dilemma's zijn waar bestuurlijk/strategisch over besloten moet worden (prioritering)		
	Op basis van de bestuurlijk/strategische knelpunten en dilemma's bereidt het ROT bestuurlijke beslissingen en/of adviezen voor. Onderbouwd met argumenten en voorzien van alternatieven (inclusief de overwegingen om daar niet voor te kiezen) worden deze vermeld in de situatierapportage ten behoeve van het Beleidsteam		
	ROT-besluiten worden in goed onderling overleg genomen, waarbij argumenten worden uitgewisseld en alternatieven worden besproken (dit omvat zowel de uitvoeringsopdrachten naar het CoPI als de advisering aan het BT)		

eindoordeel			
--------------------	--	--	--

Fase ..

doelstelling	observatiecriterium	V/O/N	aantekeningen
Procesmatig werken	Goede procesafspraken maken, zoals m.b.t. vergaderstructuur en -discipline en bijvoorbeeld checken van persoonlijke betrokkenheid		
	Alle teamleden bewaken dat men zich houdt aan de gemaakte procesafspraken		
	Tijdens het overleg wordt de informatie structureel onderscheiden naar Feiten, Verwachtingen en Knelpunten alvorens tot Besluitvorming wordt overgegaan		
	De voorzitter neemt zelf op hoofdlijnen deel aan het overleg (verdiepingsvragen, samenvatten, concluderen) en laat de specifiek inhoudelijke inbreng over aan de teamleden		
	De voorzitter is verantwoordelijk voor het op juiste wijze weergeven van de uitkomsten van het overleg in een gemeenschappelijk gedragen situatierapportage		
eindoordeel			

Fase ..

doelstelling	observatiecriterium	V/O/N	aantekeningen
Samenwerking binnen het ROT	Iedereen krijgt voldoende ruimte voor inbreng van eigen informatie en adviezen		
	De ROT-leden zijn goed op de hoogte van eigen procedures en bevoegdheden		
	Aandacht voor veiligheid hulpverleners en bevolking in effectgebied		
	Kwetsbare objecten en doelgroepen in effectgebied worden goed in kaart gebracht		
	Voorafgaand aan het overleg krijgen de ROT-leden voldoende tijd om de CoPI-sitrap te analyseren op effecten voor hun eigen organisatie		
eindoordeel			

Fase ..

doelstelling	observatiecriterium	V/O/N	aantekeningen
Samenwerking met CoPI en BT	De vergadercyclus van het ROT is goed en tijdig afgestemd op die van het CoPI en het BT		
	Onderscheid tussen bron- en effectgebied is goed afgestemd tussen CoPI en ROT		
	Het ROT geeft helder aan het CoPI aan welke informatie zij nodig heeft voor haar besluitvorming		
	Het ROT geeft goede invulling aan haar ondersteunende functie naar het CoPI		
	Goed zicht op eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden in relatie tot het CoPI en BT (onder- en bovengrenzen)		
	In goede onderlinge afstemming wordt gecoördineerd leiding gegeven aan het omgevingsmanagement		
	Het ROT formuleert haar uitvoeringsopdrachten aan het CoPI helder		
eindoordeel			

Bijlage: samenstelling ROT

functie	naam
Operationeel Leider	
Hoofd sectie Brandweer	
Hoofd sectie Politie	
Hoofd sectie GHOR	
Hoofd sectie	
Hoofd sectie	
Plotter	
Sitrapsschrijver	
Overige functionarissen	

Bijlage 5. Evaluatieformulier

Toelichting op het evaluatieformulier ROT

Het evaluatieformulier bestaat uit een aantal kolommen waarin in de eerste kolom een oefendoelstelling staat vermeld, in de tweede kolom een aantal activiteiten waar uw eigen oordeel over gevraagd wordt, in de derde kolom de mogelijkheid om per onderdeel aan uw oordeel een score toe te kennen en tenslotte biedt de vierde kolom ruimte voor aantekeningen.

De oefening bestond uit drie fasen, het is de bedoeling dat u bij het invullen van dit formulier terugblijkt op de gehele oefening. Mocht u tijdens het doorlopen van de verschillende fasen een groei bij uzelf hebben ontdekt op het gebied van kennis en/of inzicht dan biedt de laatste pagina u de ruimte om hier opmerkingen over te maken. Ten behoeve van het evaluatieverslag zou het prettig zijn als u daarbij tevens kunt aangeven waardoor die groei werd veroorzaakt.

Hoe dient de score ingevuld te worden?

Voor elk onderdeel kan men een voldoende (V), ontwikkelpunt (O) of niet gedaan (N) scoren.

Wanneer u bij een bepaald onderdeel van mening bent dat u over voldoende kennis en inzicht op dat gebied beschikte scoort u een V(olddoende).

Wanneer u bij een bepaald onderdeel van mening bent dat u wel enige kennis en inzicht had, maar dat deze niet volledig was of u zich op dat gebied enigszins onzeker voelde scoort u een O(ontwikkelpunt).

Wanneer u bij een bepaald onderdeel helemaal geen kennis of inzicht had, of daar niet aan heeft gedacht tijdens de oefening scoort u een N(iet gedaan).

Wanneer een O of een N wordt gescoord dient u hierover aantekeningen te maken in de vierde kolom (M.n.: Waaruit blijkt dit? En waar komt dat dan door?).

U krijgt dit formulier uitgereikt met het verzoek dit in te vullen en, binnen 14 dagen na de oefening, in te leveren bij

Veiligheidsregio	
Deelnemer/Organisatie	
Datum	

doelstelling	onderdeel	V/O/N	aantekeningen
Informatieanalyse en besluitvorming binnen het ROT	Ik heb alleen multidisciplinair relevante informatie wordt in het overleg ingebracht, waarbij ik onderlinge dwarsverbanden goed heb afgestemd		
	Bij de analyse van de informatie kon ik helder aangegeven wat ik als een aandachtspunt (operationeel) en wat ik als knelpunten/dilemma's beschouwde waar bestuurlijk/ strategisch over besloten moet worden (prioritering)		
	Ik heb op basis van de bestuurlijk/strategische knelpunten en dilemma's voorstellen tot bestuurlijke beslissingen en/of adviezen ingebracht.		
	Ik heb deze onderbouwd met argumenten en voorzien van alternatieven (inclusief de overwegingen om daar niet voor te kiezen).		
	Ik heb bewaakt dat de ROT-besluiten in goed onderling overleg werden genomen en dat daarbij argumenten zijn uitgewisseld en alternatieven zijn besproken.		

doelstelling	onderdeel	V/O/N	aantekeningen
Procesmatig werken	Ik heb er toe bijgedragen dat er goede procesafspraken zijn gemaakt, zoals m.b.t. vergaderstructuur en -discipline en bijvoorbeeld checken van persoonlijke betrokkenheid.		
	Ik heb bewaakt dat wij de gemaakte procesafspraken zijn nagekomen		
	Ik heb mijn inbreng structureel onderscheiden naar Feiten, Verwachtingen en Knelpunten.		
	Ik heb bewaakt dat Feiten, Verwachtingen en Knelpunten werden besproken vóórdat wij tot Besluitvorming overgingen.		
	Ik heb zelf de specifiek inhoudelijke zaken kunnen inbrengen en bewaakt dat de voorzitter slechts op hoofdlijnen aan het overleg deelnam.		
	Ik heb bewaakt dat de uitkomsten van het overleg op juiste wijze en op basis van een collectief beeld in de situatierapportage werden weergegeven.		

doelstelling	onderdeel	V/O/N	aantekeningen
Samenwerking binnen het ROT	Ik kreeg voldoende ruimte voor inbreng eigen info en adviezen		
	Ik ben goed op de hoogte van eigen procedures en bevoegdheden		
	Ik heb er toe bijgedragen dat er permanent aandacht is geweest voor de veiligheid van de hulpverleners en bevolking in het effectgebied		
	Ik kreeg/nam voldoende tijd om, voorafgaand aan het overleg, de CoPI-sitrap te analyseren op effecten voor hun eigen organisatie		

doelstelling	onderdeel	V/O/N	aantekeningen
Samenwerking met CoPI en BT	Ik heb er op toegezien dat onze vergadercyclus goed en tijdig werd afgestemd op die van het CoPI en het BT.		
	Onderscheid tussen bron- en effectgebied is goed afgestemd tussen CoPI en ROT		
	Ik heb mijn collega in het CoPI helder aangegeven welke informatie ik nodig had om in het besluitvormend overleg van het ROT te kunnen inbrengen.		
	Ik heb goede invulling gegeven aan mijn ondersteunende functie naar mijn collega in het CoPI.		
	Ik heb goed zicht op mijn eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden in relatie tot het CoPI en BT (onder- en bovengrenzen)		
	Ik heb bewaakt dat het gecoördineerd leiding geven aan het omgevingsmanagement goed onderling werd afgestemd.		
	Ik heb bewaakt dat onze uitvoeringsopdrachten aan het CoPI helder geformuleerd waren.		

doelstelling	onderdeel	V/O/N	aantekeningen
Oefenleiding	De oefenleiding heeft interventies in de oefening zodanig gepland dat het verloop van de oefening hierdoor niet verstoord werd		
	De oefenleiding heeft mij voldoende ruimte geboden om vragen ter verduidelijking te stellen.		
	De oefenleiding heeft, door middel van vertraging of versnelling in de berichtgeving, goed ingespeeld op de voortgang in de oefening		
	De oefenleiding heeft tijdens de mondelinge evaluatie goed ingezoomd op de oefendoelstellingen		
	De gekozen oefenvorm heeft mij goed geholpen om verbeterpunten in mijn kennis en mijn functioneren binnen een ROT te laten ontdekken		

Heeft u bij het doorlopen van de oefenfasen een groei bij uzelf ontdekt op het gebied van kennis en/of inzicht, noteer dan hieronder uw opmerkingen daaromtrent (o.a.: Waaruit blijkt die groei? Wat is een verklaring hiervoor?).

Bijlage 6. Lijsten van deelnemers, oefenleiding en tegenspel

In deze bijlage kunnen de volgende lijsten worden opgenomen:

- Lijst van de deelnemers met hun functie in het ROT
- Lijst van de oefenleiding, met hun rollen en hun bereikbaarheid tijdens de oefening
- Lijst van de functies vertegenwoordigd in het tegenspel en hun bereikbaarheid tijdens de oefening

Bijlage 7. Documenten over procedures, gehanteerde werkwijze e.d.

In deze bijlage kunnen de volgende documenten worden opgenomen:

- Crisisbesluitvormingsmodel
- Vergaderagenda en –klok
- Besluiten- en/of actielijsten
- Functiekaarten
- Competentiebeschrijvingen (eventueel)